

ÇALIŞILMAYAN GÜNLERDE YEMEK VE YOL ÜCRETLERİ KESİLİR Mİ?

Ali Hikmet UĞURLU
Kamu İhale Mevzuatı Uzmanı

1. GİRİŞ

İdarelerce ihale edilen personele dayalı hizmet alımı işlerinde, ücret dışında işçilere genellikle yemek ve yol yardımı da yapılmaktadır. Yemek ve yol yardımları nakdi ya da aynı yardım şeklinde yapılabilmektedir.

Her durumda yapılacak olan bu yardımların, işçinin çalıştığı gün sayısı üzerinden mi yoksa aylık sabit bir rakam gibi kabul edilerek mi ödeneceği tereddüt konusu olmuştur.

Bu makalemizde İdarelerce işçilere ödenen yemek ve yol ücretlerinin, işçilerin işe gelmedikleri günlerde kesilmesinin veya kesilmemesinin mevzuat açısından yaratacağı sonuçlar üzerinde durulmuştur.

2. YEMEK VE YOL YARDIMLARININ MAHİYETİ VE ÖDENME ŞEKLİ

İşverenler tarafından işçilere yemek ve yol yardımı yapılması gerektiği yönünde 4857 sayılı İş Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta herhangi düzenleme bulunmamaktadır. Mevzuatta nakdi yemek yardımı yapılmasını teşvik etmek üzere, yemek yardımı tutarının bir bölümünün sigorta priminden mahsup edilmesi yönünde düzenleme¹ mevcuttur.

Söz konusu yardımların yapılıp yapılmayacağı ve eğer yapılacaksa hangi şartlarda ve ne şekilde yapılacağı hususu ise İşverenin takdirinde olup, bu hususların ayrıntıları iş sözleşmelerinde düzenlenmektedir.

Kamu kurumlarına bakar tarafıyla değerlendirildiğinde ise “Asıl İşveren” olarak kamu kurumları ihale dokümanında işçilere yemek ve yol yardımı yapılacağı yönünde hükümler ekleyebilmektedir. Bu konu ilgili mevzuatta şöyle ifade edilmiştir;

Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde “...İhale konusu işte çalışacak personele ilişkin yemek, yol gibi maliyetlerin teklif fiyatına dahil edilmesinin öngörüldüğü hallerde, yukarıda yapılan hesaplamalara; bu maliyetlerin brüt tutarları da eklenir.”

Kamu İhale Genel Tebliğinde “...Yemek ve yol bedelinin nakdi olarak ödeneceği öngörülen ihalelerinin idari şartnamelerinde, yemek ve yol bedelinin günlük brüt tutarları ve

¹ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'unun 80. maddesi uyarınca; sigortalıya yemek parası adı altında yapılan ödemelerden, işyerinde veya müstemilatında yemek verilmemesi şartıyla, bir günlük asgari ücretin %6'sı ile yemek verilecek gün sayısının çarpılması sonucunda bulunacak tutar, aylık prime esas kazançların tespitinde dikkate alınmayacaktır.

ayda kaç gün ödeneceği yazılacak, bu brüt tutarların nakdi olarak ödeneceği ve ücret bordrosunda gösterileceği açıkça belirtilecektir”

“...Çalışacak personelin yemek ve yol maliyetlerinin isteklilerce aynı olarak karşılanmasının öngörüldüğü işlerde, bu ihtiyaçların isteklilerce aynı olarak karşılanacağı idari şartnamelerin ilgili maddesinde belirtilecek ve aylık gün sayısı gösterilecek, ancak buna ilişkin bir bedel öngörülmececek, personelin bu ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin kriterler ve asgari standartlar (yemek çeşidi, kalori vb.) ise ihale dokümanının ilgili bölümünde belirlenecektir.”

Tip İdari Şartname 25.3.2. dip not açıklamasında “..Bu maddede, yemek ve/veya yol giderinin personele nakdi olarak ödenmesi ve bordroda gösterilmesi isteniyorsa bu giderlerin nakdi olarak ödeneceği ve bordroda gösterileceği, ayrıca söz konusu giderlerin günlük brüt tutarı ile ayda kaç gün üzerinden hesaplanarak personele ödeneceği belirtilecektir. Yemek ve/veya yol giderinin aynı olarak karşılanması öngörülüyorsa, bu giderin aynı olarak karşılanacağı ve ayda kaç gün üzerinden hesaplanacağı burada belirtilecektir. Yemek ve/veya yol bedelinin net olarak hesaplanacağına dair düzenleme yapılmayacaktır.”

İhale dokümanına eklenen hükümler doğrultusunda ihaleyi alan Yüklenici de “Alt İşveren” olarak ihale dokümanında belirtilen bu hususları yerine getirmekle yükümlüdür.

3. YEMEK VE YOL ÜCRETLERİ HANGİ DURUMDA KESİLİR?

Bu konuda ilk başvurulacak kaynak, öncelikle ihale dokümanı olmalıdır. İdarelerin yemek ve yol ücretlerinin hangi şartlarda ve nasıl ödeneceğine ilişkin olarak ihale dokümanında ayrıntılı düzenleme yapma imkânları vardır.

Buna göre İdareler ihale dokümanına, yemek ve yol ücretlerinin hangi durumlarda kesileceğine ilişkin çeşitli hükümler ekleyebilirler. Mesela;

“Ulusal bayram ve genel tatil günleri hariç olmak üzere işçilerin işe gelmedikleri veya izinli oldukları günlerde yemek ve yol ücretleri kesilecektir”

Ya da işçi lehine daha da geniş haklar sağlanmak istenirse;

“Ulusal bayram ve genel tatil günleri ile işçinin İş Kanununda belirtilen diğer ücretli izinli olduğu günlerde (yıllık izin, analık - doğum izni, evlenme, ölüm, babalık izni) yemek ve yol ücretleri kesilmeyecektir”

Şeklinde, İdarelerce bu veya benzeri düzenlemeler yapılabilir.

Ancak ihale dokümanında herhangi bir düzenleme yapılmamışsa, genel hükümlere göre hareket edilmelidir.

3.1.KAMU İHALE KURUMUNUN GÖRÜŞÜ

Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumunca, Kamu İhale Kurumuna gönderilen [görüş talebi yazısında](#)²;

“...Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım ihalelerinde düzenlenen teknik şartnamelerde yer alan hususlara ilişkin olarak herhangi bir nedenle (raporlu, izinli vb.) işe gelmeyen personele o döneme ait yemek ve yol ücretinin ödenip ödenmeyeceği ve yüklenicilerin hakedişlerinden bu ücretlerin kesilip kesilmeyeceği ” şeklinde sorulmuştur.

Kamu İhale Kurumunca verilen 25/10/2013 tarihli cevap yazısında;

“...Kamu İhale Genel Tebliğinin 78.9 ila 78.18 maddelerinde esas itibariyle personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerinde yemek ve yol maliyeti hesabında göz önünde bulundurulması gereken ilkelere ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Hizmet İşleri Genel Şartnamesinin 7 nci bölümünde, hakedişlerin düzenlenmesi ile ödemelerin yapılmasına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiş olup, bu kapsamda kural olarak yüklenici tarafından ihale kapsamında gerçekleştirilen –yüklenici için maliyet teşkil eden işlerin kontrol teşkilatı tarafından yüklenici veya vekili ile birlikte hesaplanması ve bulunan miktarların, teklif edilen birim fiyatlarla çarpılmak suretiyle sözleşmedeki esaslara uygun olarak hakediş raporlarına yansıtılması gerekmektedir.” demiştir.

Kamu İhale Kurumu konuya ilişkin net bir cevap vermeyip, Kamu İhale Genel Tebliğ ve Hizmet İşleri Genel Şartnamesini işaret etmiş ve ihale kapsamında gerçekleştirilen (yüklenici için maliyet teşkil eden) işlerin hakediş raporlarına yansıtılması gerekliliğinin altını çizmiştir.

3.2.ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI GÖRÜŞÜ

Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumunca, yukarıda içeriği verilen görüş talebi yazısı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına da gönderilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen 23/07/2014 tarihli cevap yazısında;

“...Asgari ücretin üzerindeki ücret ve sosyal haklar (yemek ve yol ücreti vb.), işçi ve işveren arasında akdedilen hizmet akitleri, işyeri yönetmelikleri ve taraflar arasında bağitlanan toplu iş sözleşmeleri ile hizmet alım sözleşmeleri ile serbestçe belirlenebilmektedir.

Buna göre, 4857 sayılı İş Kanunu’nda yemek ve yol ücretleri ile ilgili herhangi bir hüküm yer almadığından, izinli ve raporlu sürelerde söz konusu sosyal hakların ödenip ödenmeyeceği konusunda yukarıda belirtilen sözleşmelerde yer alan hükümlere göre işlem yapılması gerektiği görüşüne varılmıştır.”

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, verdiği görüş yazısında, mevzuatta bu konu hakkında açık bir hüküm bulunmadığı, konunun işveren ile işçi arasında akdedilen hizmet akitleri ve hizmet alım sözleşmeleri ile belirlenebildiği ve bu sözleşmelere göre işlem yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

² Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumunun, 02.10.2013 tarihli görüş talebi yazısı

3.3.YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ KARARI

Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 26.01.1999 tarih ve 1998/18371 E. ve 1999/615 K. nolu kararında:

ÖZET: İşçinin izinli olduğu günlerde öğle yemeği verilmesi söz konusu olamayacağından, bu hususun ücret hesabında dikkate alınması gerekir.

“...Davalı işveren aynı şekilde yaz aylarında okulun tatil olduğunu bu nedenle öğle yemeği verilmediğini bildirmiş ve bilirkişi raporunda Ağustos ayı için böyle bir varsayımdan söz edilmiş olduğuna göre bu konunun da gereği şekilde tahkik edilerek **davacının izinli ve tatilde olduğu günler için öğle yemeği verilmesi söz konusu olmadığından hesaplamasının buna göre yapılarak hüküm kurulması, gerçek durumun ortaya çıkması bakımından önem taşımaktadır. Yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir. Temyiz olunan kararın yukarıda belirtilen nedenle BOZULMASINA**”

Yargıtay kararında işçinin izinli olduğu günlerde öğle yemeği verilmesinin söz konusu olamayacağına işaret etmektedir.

Bu görüş, işçinin FİİLEN işe gelmediği günler için, eğer iş sözleşmesinde ve ihale sözleşmesinde aksi belirtilmediyse yemek ve yol ücreti ödenmeyeceği görüşünü desteklemektedir.

3.4.SOSYAL GÜVENLİK KURUMU TEBLİĞİ

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayınlanan 5510 Sayılı Kanunun 4 ncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (A) ve (B) Bentleri Kapsamındaki Sigortalılar ile Sadece Genel Sağlık Sigortasına Tabi Sigortalıların Prime Esas Tutulacak Kazançlarına Dair Tebliğin 2.2.1. maddesinde;

“...Sigortalılara yemek parası adı altında yapılan ödemelerin, işyerinde veya müştemilatında yemek verilmemesi şartıyla, **fiilen çalışılan gün sayısı dikkate alınarak 16 yaşından büyükler için belirlenen günlük asgari ücretin % 6 sınırı, yemek verilecek gün sayısı ile çarpılması sonucunda bulunacak miktarı, aylık prime esas kazançların tespitinde dikkate alınmayacak, dolayısıyla bu tutardan prim kesilmeyecektir.**”

Denmektedir. Tebliğ maddesinin konumuzla doğrudan ilgisi olmamakla birlikte, SGK yemek parası olarak yapılan ödemelerde, prime tabi olmayan tutarın (istisna tutarının) hesaplanmasında yemek gün sayısının “fiilen çalışılan gün sayısı” olarak dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir.

4. SONUÇ

Personel çalıştırmasına dayalı hizmet alımlarında, işçilerin çeşitli sebeplerle işe gelmedikleri günlerde yemek ve yol ücretlerinin kesilip kesilmeyeceği sorusunun cevabı, ilgili mevzuatta açık bir şekilde ifade edilmemiştir.

Mevzuatın bu konuda açık hükümler içermemesi nedeniyle İdarelerin ihaleye çıkarken, en baştan, ihale dokümanına bu hususları açıklayacak maddeleri eklemesi kanaatimizce sorunu kökünden çözecektir.

Ancak bu konuyla alakalı ihale dokümanında hiçbir düzenleme yapmamış İdarelerin, yemek ve yol ücretlerini keserken işçilerin fiilen çalışmadıkları günleri dikkate alarak hareket etmelerinin daha doğru bir yaklaşım olacağını düşünmekteyiz.

Kamu **E-Taşeron.net** Kullanıyor!

Kamu Kurumları için Web Tabanlı
Hakediş, Fiyat Farkı, Taşeron İşçi Özlük ve
Toplu İş Sözleşmesi Uygulama Yazılımı

Detaylı Bilgi: (312) 484 31 18